

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

**РЕГІОН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ
СТРАТЕГІЇ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконав:

студент VI курсу, групи 691м

Галузь знань:

29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність: 291

«Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Євтушенко Владислав Ігорович

Керівник:

кандидат політичних наук

Тихоненко Ірина Вікторівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Регіон Південно-Східної Азії (ПСА) відзначається стабільним економічним розвитком і досить активною співпрацею у форматі Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Із проголошення концепції «китайської мрії» Сі Цзиньпіна, взаємодія Китаю з країнами АСЕАН увійшла у нову еру – залучення держав регіону до ініціативи «Пояс і шлях» та прагнень Китаю побудувати у регіоні «спільноту єдиної долі». Зокрема, формат взаємодії Китаю з ПСА – форуми АСЕН+3 дозволяють Пекіну стримувати у регіоні не лише вплив США, а й Республіку Корея та Японію.

Держави регіону займають чільне місце у зовнішньоекономічних ініціативах Китаю, які використовуються Пекіном як інструменти позиціонування у регіону у напрямку стримування глобальних амбіцій США. У свою чергу, взаємодія Китаю з державами АСЕАН у політичній сфері зіштовхується з негативним впливом проблеми Південно-Китайського моря (ПКМ), яка стає детермінантою рівня дружби/ворожнечі у взаємодії Китай-країни АСЕАН.

Привертає увагу активізація Китаю у регіоні у так звану посконораввірусну добу як інструментом «м'якої сили» у реалізації зовнішньої політики Пекіну, а також втілюється у так звану «маскову дипломатію» та «дипломатію вакцин», які стають чинником зіткнення інтересів КНР та США у регіоні.

Актуальність дослідження обумовлюється і тим, що крім «м'якої сили», інструментом реалізації китайської зовнішньополітичної стратегії в регіоні є елементи «жорсткої сили» у взаємодії з державами регіону, які отримують підтримку у цьому питанні від США. Зокрема, невизнанням Китаєм рішення Міжнародного суду ООН в Гаазі на позов Філіппін у 2016 р., за яким йому відмовлено у володінні низкою островів та претензії на 80% акваторії моря. Зокрема, вже у 2021 р. Філіппіни перейшли до активних дій у розробці інфраструктури у ПКМ, що загострило питання ПКМ у відносинах держави АСЕАН-Китай. КНР продовжує розвивати «свої» території не враховуючи позицію інших держав у ПКМ та незважаючи на досить жорстку позицію адміністрації

Дж. Байдена щодо таких дій офіційного Пекіну. У свою чергу, ситуація з делімітацією кордонів та акваторії ПКМ (досвід Філіппін у протидії Китаю) може бути корисною для України, адже наша держава мала негативний досвід щодо о. Зміїний і зараз протистоїть РФ щодо статусу та акваторії Азовського моря.

Об'єктом дослідження є зовнішньополітична стратегія Китайської Народної Республіки на сучасному етапі.

Предметом є дослідження особливостей реалізації зовнішньополітичної стратегії КНР саме у регіоні Південно-Східної Азії зважаючи на питання Південно-Китайського моря як чинник конфліктогенності та прояв реалізації «жорсткої» сили КНР у ПСА, а також економічний та соціально-гуманітарний рівень міждержавної взаємодії КНР-держави АСЕАН («м'яка сила» Китаю).

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 2013 по 2021 роки. *Нижня межа* – 2013 р. пояснюється приходом до влади в КНР Сі Цзиньпіна та оголошенням ним реалізації нової концептуальної основи зовнішньополітичного курсу КНР, зокрема у Південно-Східній Азії (концепція розбудови «спільноти єдиної долі»). *Верхня межа* – 2021 р. – сучасним етапом реалізації зовнішньополітичної стратегії Китаю у Південно-Східній Азії, зокрема, активізація «маскової дипломатії» та «дипломатії вакцин», які активно використовуються офіційним Пекіном як інструмент «м'якої сили» та позиціонування у регіоні ПСА. Для аналізу передумов поширення китайського впливу у регіоні Південно-Східної Азії, автор подекуди виходить за визначені хронологічні межі дослідження.

Територіальні рамки дослідження обмежені територією Китайської Народної Республіки, а також держав Південно-Східної Азії – В'єтнам, Лаос, Камбоджа, М'янма, Бруней, Сінгапур, Малайзія, Індонезія (держави-члени Асоціації держав Південно-Східної Азії – АСЕАН).

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей реалізації зовнішньополітичної стратегії Китайської Народної Республіки крізь призму таких інструментів як «жорстка» та «м'яка сили» на прикладі регіону Південно-Східної Азії.

Для досягнення мети, автор ставить наступні **завдання**:

- охарактеризувати стан наукової розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній міжнародно-політичній науці та джерельну базу дослідження;
- розглянути теоретичну та методологічну основи дослідження;
- визначити рівень вагомості геополітичної складової відносин Китаю з державами Південно-Східної Азії;
- проаналізувати концептуальну основу зовнішньої політики КНР та механізми політико-дипломатичної взаємодії Китаю з країнами АСЕАН;
- дослідити питання Південно-Китайського моря як об'єкт протидії у трикутнику інтересів країни АСЕАН-КНР-США;
- з'ясувати спроби та перспективи врегулювання проблеми ПКМ на сучасному етапі;
- розглянути двосторонній та багатосторонній рівень економічної дипломатії Китаю у Південно-Східній Азії;
- визначити особливості соціально-культурної сфери та «маскової дипломатії» як інструменту реалізації «м'якої сили» Китаю у взаємодії з державами АСЕАН.

Наукова новизна роботи визначається, передусім недостатньою розробленістю теми у вітчизняній науці і полягає у тому, що у магістерській роботі:

- вперше здійснено системне та комплексне дослідження зовнішньополітичної стратегії Китаю у регіоні Південно-Східної Азії саме за доби Сі Цзиньпіня крізь призму практичних аспектів реалізації концепції «спільноти єдиної долі» та використання «м'якої» та «жорсткої» сили як на двосторонньому, так і багатосторонньому (форум АСЕАН+3) рівнях регіональної взаємодії;
- вперше з'ясовано особливості імплементації «м'якої сили» Китаю у відносинах з державами АСЕАН у пост коронавірусну добу міжнародних відносин, зокрема, у форматі «маскової дипломатії» та «дипломатії вакцин»;
- поглиблено аналіз особливостей турбулентності взаємовідносин між Китаєм та державами АСЕАН під впливом конфліктогенності питання Південно-Китайського моря.

Методологія та методи дослідження становить сукупність філософських та наукових підходів до розуміння проблеми, що було обумовлено метою та завданнями дослідження.

Під час даного дослідження були використані такі принципи: об'єктивності, системності, термінологічний принцип. Принцип системності дозволив розглянути відносини Китаю з державами АСЕАН як на регіональному рівні – Південно-Східної Азії, так і глобальному у форматі «стримування» Китаєм США у регіоні, а також форумів АСЕАН+3 – конкуренція Пекіну з Республікою Корея та Японія як претендентами на статус світових потуг та країнами регіону Східної Азії. Історичний підхід дозволив розглянути еволюцію відносин Китаю з державами АСЕАН у історичній ретроспективі.

Важливими стали наступні підходи: комплексний, аксіологічний та інституційний. Відзначимо, що аксіологічний підхід дозволив не лише проаналізувати концепцію «спільноти єдиної долі», а й продемонструвати її реалізацію у регіоні Південно-Східної Азії.

Основним методом дослідження є проблемно-хронологічний, який дозволяє розглянути відносини Китаю з державами ПСА у часовій послідовності та динаміці. Компаративний метод дозволив порівняти підходи Китаю до взаємодії у політичній та економічній сфері з державами регіону та до врегулювання проблеми Південно-Китайського моря. При з'ясуванні можливого розвитку ситуації в Південно-китайському морі було використано сценарний методи. Для одержання загального уявлення про взаємодію Китаю з державами ПСА та аналізу джерельної бази було застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції.

Практичне значення полягає в тому, що дану роботу написано з науковою і навчальною метою та адресовано студентам, аспірантам та викладачам гуманітарних факультетів, отримані у роботі результати можуть бути використані при викладанні навчальних курсів, зокрема, «Зовнішня політика країн Азії», «Актуальні проблеми зовнішньої політики країн АТР», «Конфліктологія та теорія переговорів».

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла відображення у виступах на 3 конференціях: XIV Міжнародна наукова конференція «Китайська цивілізація: традиції та сучасність», (м. Київ, 5 листопада 2020 р.); XXIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання-2020»: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (м. Миколаїв, 16-20 листопада 2020 р.); VI Всеукраїнській конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Світ і Україна у дзеркалі історії» (м. Северодонецьк, 27 листопада 2020 р.).

Публікації. За темою магістерської роботи опубліковано 4 праці, з них – 1 наукова стаття у фаховому журналі у співавторстві з науковим керівником) та 3 тез і матеріалів конференцій.

Структура роботи відбиває поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Загальний обсяг її становить 166 сторінок, з них основного тексту – 134 сторінки. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку джерел та літератури (187 найменувань українською, російською, англійською мовами) та додатків.

..

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання роботи, об'єкт та предмет дослідження; зазначено методи дослідження, сформульовано наукову новизну, з'ясовано практичне значення отриманих результатів, їх апробація, окреслено структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження»** проаналізовано стан наукової розробки та джерельної бази дослідження, описано понятійно-категоріальний апарат, принципи, підходи та методи дослідження проблеми. Розділ включає в себе три підрозділи. Використану в роботі літературу автор класифікував за країнознавчим критерієм: наукові розвідки вітчизняних науковців, праці китайських фахівців-міжнародників, науковців представників держав АСЕАН, російських та західних дослідників. На думку автора вітчизняні науковці, зокрема, китаєзнавці недостатньо уваги приділяють вивченню саме регіону Південно-Східної Азії у зовнішній політиці Китаю за доби Сі Цзиньпіна. Виявлено та використано досить ґрунтовну джерельну базу, яка є насамперед англomовною і сприяла більш об'єктивному проведенню дослідження та аналізу проблематики зважаючи на її динаміку та хронологічні межі.

Автор у першому розділі обумовлює концепт загального дослідження зважаючи на такі інструменти реалізації зовнішньополітичної стратегії держави як «жорстка сила» (протидія у Південно-Китайському морі) та «м'яка сила» (економічна, культурна дипломатія, «маскова дипломатія»), що стало доречним для аналізу зовнішньої політики КНР у регіоні ПСА.

Під час дослідження зовнішньополітичної стратегії Китаю у взаємодії з державами АСЕАН автором було використано комплекс загальноісторичних та загальнонаукових методів. Зокрема, автор звернувся до методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, описового, хронологічного методів. Вагомим стало використання системного методу зважаючи на двосторонній, регіональний та глобальний рівень взаємодії між Китаєм та державами АСЕАН, що впливає на міжнародну систему в цілому. Відзначено аксіологічний підхід до дослідження як

імплементції концепції розбудови «спільноти єдиної долі» як основи зовнішньополітичної стратегії КНР.

У другому розділі «**Основи зовнішньополітичної стратегії КНР в регіоні Південно-Східної Азії**» насамперед було виявлено концептуальне оформлення політики Китаю та рівень стратегічності і геополітичної важливості держав ПСА для китайських національних інтересів.

Зокрема, автор виявив еволюційні зміни у відносинах КНР з державами АСЕАН, які наразі перейшли у так звану «нову еру Сі Цзиньпіна», яка характеризується реалізацією ініціативи «Пояс і шлях» та концепцій «китайської мрії» – досягнення світового лідерства КНР до 2049 р. та концепції «розбудови спільноти єдиної долі» у яких державам Південно-Східної Азії надається пріоритетна роль. Детермінантою китайської політики у регіоні ПСА є його геополітичні характеристики – економічні та ресурсні особливості Південно-Китайського моря, транспортна та логістична сфери розбудови маршрутів за ініціативою «Пояс і шлях» та використання регіону як інструменту у конкурентній протидії зі США.

Основою взаємодії Китаю з державами Південно-Східної Азії є ініціатива «Пояс і шлях», а саме її складова «Шовковий шлях здоров'я». Зовнішньополітична стратегія Китаю у відносинах з державами регіону є дворівневою. По-перше, рівень двосторонньої політико-дипломатичної взаємодії у форматі всеосяжного стратегічного партнерства з Індонезією, В'єтнамом, Лаосом, Камбоджею, М'янмою, Таїландом і Малайзією. Найбільш конкурентну природу взаємодії мають китайсько-філіппінські відносини. Виявлено, що Китай за керівництва Сі Цзиньпіна у 2020 р. ефективно використав факт «ювілейних дат» встановлення дипломатичних відносин з більшістю держав АСЕАН і було здійснено офіційні візити високопосадовців Китаю до цих держав (зустрічі у форматі онлайн конференцій зважаючи на всесвітню пандемію). По-друге, функціонування форуму Китай-АСЕАН та механізми регіонального форуму АСЕАН (АРФ). Автор виявив неефективність взаємодії Китай-АРФ зважаючи на

маніпулятивну політику Пекіну у межах форуму щодо безпекових питань у Південно-Китайському морі.

У третьому розділі **«Проблема Південно-Китайського моря як прояв «жорсткої сили» Китаю у регіональній взаємодії»** розглядається безпековий чинник та територіальні протиріччя між Китаєм та державами АСЕАН.

Виявлено, що усі держави ПСА мають власну позицію щодо територій (акваторії) Південно-Китайського моря (ПКМ), що суперечить одноосібному китайському підходу «дев'яти ліній» як історичного права першості освоєння територій та володіння 80% моря. Зазначена протидія вийшла на новий рівень у 2009 р. у зв'язку із залучення до питання позиції США щодо навігації та вільного судноплавства у регіоні та надання підтримки державам-союзникам США, насамперед Філіппінам.

Відповідно до теорії регіональних комплексів безпеки Б. Бузана, Південно-Китайське море володіє рисами окремого субрегіонального комплексу безпеки, де сформувалася протидія держави АСЕАН-Китай-США, яка наразі знаходиться у стадії збільшення рівня конфліктогенності і неможливості прийняття Кодексу поведінки сторін у Південно-Китайському морі. Адже, Китай відстоює свої інтереси «жорсткою силою» – тиск на менші регіональні держави.

Автором проведено систематизацію підходів та перспектив врегулювання проблеми. По-перше, двосторонній рівень міждержавної взаємодії щодо зменшення рівня напруги зважаючи на існуючу нормативно-правову базу з Китаєм. По-друге, залучення Міжнародного арбітражу (наявний досвід рішення Міжнародного суду ООН в Гаазі на користь позову Філіппін). По-третє, сценарій більшого залучення США до субрегіону, зважаючи на останній дипломатичний скандал між Філіппінами та Китаєм на початку 2021 р. та заяви про підтримку Маніли зі сторони США.

У четвертому розділі **«М'яка сила» як інструмент зовнішньополітичної стратегії Китаю у взаємодії з державами АСЕАН»** автором було виокремлено три стратегічні напрями реалізації ще однієї форми зовнішньополітичних ініціатив Китаю у регіоні ПСА, але вже «м'якими» засобами, які ще більше

«підпорядковуюють» держави регіону китайським національним інтересам, аніж «жорсткий» тиск у безпековій сфері.

По-перше, виявлено ефективність китайської економічної дипломатії на двосторонньому та багатосторонньому рівнях розбудови відносин у регіоні через залучення усіх держав ПСА до ініціативи «Пояс і шлях» та створення зони вільної торгівлі з АСЕАН, яка була модернізована у 2019 р. Китай, не будучи державою-членом АСЕАН досить ефективно використовує форум АСЕАН+3, що у економічній сфері дозволяє корегувати та «стримувати» політичні амбіції Республіки Кореї та Японії у регіоні.

По-друге, використання Китаєм форм соціально-культурного впливу на держави ПСА: 1) розширення мережі «Інститутів Конфуція» у регіоні та освітньої взаємодії державами АСЕАН; 2) функціонування мережі Китайських культурних центрів та всебічного впливу китайської медіа-індустрії (радіо та телевізійний контент); 3) туристична сфера та китайська діаспора.

По-третє, модернізація Китаєм інструментів «м'якої сили» у зв'язку із всесвітньою пандемією COVID-19 (ініціатива «Шовковий шлях здоров'я»). Починаючи з 2020 р. – у форматі «маскової дипломатії» (надання гуманітарної допомоги державам ПСА у протидії та подоланні пандемії, зокрема, матеріальної, матеріально-технічної) та вже наприкінці 2020-початку 2021 рр. – розвиток «дипломатії вакцин».

Автор наполягає на високому рівні ефективності «м'якої сили» у реалізації зовнішньополітичної стратегії КНР у регіоні Південно-Східної Азії.

У **висновках** узагальнено головні результати магістерського дослідження.

1. Охарактеризовано стан наукової розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній міжнародно-політичній науці та джерельну базу дослідження. Варто відзначити, що використану літератури з даної тематики дослідження доцільно класифікувати за країнознавчим критерієм: роботи вітчизняних авторів, китайських фахівців-міжнародників, науковців представників держав АСЕАН, російських та західних дослідників. Виявлено, що українська наукова школа недостатньо уваги приділяє сучасній політиці Китаю саме у регіоні Південно-

Східної Азії. Беручи до уваги, що китайські науковці та дослідники з держав Південно-Східної Азії мають доволі часто діаметрально протилежні позиції з одного й того ж питання, то до дослідження було залучено праці західних (американських та європейських науковців), а також фахівців-міжнародників з Росії. Динамічні зміни у зовнішній політиці КНР на сучасному етапі спонукали до залучення низки джерел, які було класифіковано наступним чином: 1) документи глав держав та урядів; 2) документи міжнародних організацій; 3) офіційні виступи та заяви політичних та державних діячів Китаю, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії та інших держав регіону; 4) публікації політичних та державних діячів; 5) статистичні довідники; 6) публікації ЗМІ. Джерельна база забезпечила більш об'єктивний аналіз сучасної ситуації у регіоні та впливу на нього Китаю.

2. Розглянуто теоретичну та методологічну основи дослідження. Зокрема, автором було надано визначення таким категоріям як «зовнішня політика», «зовнішньополітична стратегія», їх основні складові. Також було надано теоретичне обґрунтування поняттю «регіон», «регіональна безпека» та визначено складові концепції «жорстка сила», «м'яка сила», «розумна сила». Вагомим аспектом проведення наукової роботи стало використання таких принципів наукового дослідження як об'єктивності, системності, термінологічний принципи, які сприяли всебічному аналізу зовнішньополітичної стратегії КНР у ПСА. Зокрема, системний підхід не лише дозволив розглянути регіон Південно-Східної Азії як окрему підсистему міжнародних відносин, а й показати рівні взаємозалежності держав та вплив на них позарегіональних акторів, насамперед, Китаю та США. Важливими стали наступні підходи: комплексний, аксіологічний та інституційний. Відзначимо, що аксіологічний підхід дозволив проаналізувати концепцію «спільноти єдиної долі», і продемонструвати її реалізацію у регіоні Південно-Східної Азії. Також автором були використані загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція та дедукція, періодизації, ретроспективний, описовий.

3. Визначено рівень вагомості геополітичної складової відносин Китаю з державами Південно-Східної Азії, що обумовлено еволюційними змінами у політиці Китаю до регіону ПСА. Зокрема, виявлено, що відносини Пекіну з

країнами АСЕАН, які представляють субрегіон Південно-Східної Азії, розвивалися досить циклічно – від певної ворожості у 1960-70-х рр. до дружби та співробітництва та встановлення «золотого десятиліття» у 2000-х рр. Головним подразником двосторонньої взаємодії є проблема Південно-китайського моря, яка загострилася у 2009 р. Стратегічність Південно-китайського моря визначається вагомістю для Китаю у протидії США у регіоні та розвитку морської інфраструктури. Хоча концепція «китайської мрії» вплинула на побудову відносин з державами регіону та залучення цих держав до ініціативи «Пояс та шлях». Тобто, регіон ПСА, насамперед його геополітична та гео економічна складові у форматі транспортних коридорів, розвитку економічної діяльності Китаю стають інструментом позиціонування офіційного Пекіну на міжнародній арені та досягнення статусу глобального лідера у конкурентній протидії США.

4. Проаналізовано концептуальну основу зовнішньої політики КНР та механізми політико-дипломатичної взаємодії Китаю з країнами АСЕАН, які втілюються у наступному. По перше, У ХХІ ст. Китай оновив і доповнив існуючі концептуальні основи за рахунок поєднання двох ключових концепцій – «гармонійного світу» запропонованої Ху Цзиньтао та «китайської мрії» запропонованої Сі Цзиньпіном, які ставлять за мету досягнення глобального лідерства і міці Китаю до 2049 р. По-друге, існування динамічного політико-дипломатичного діалогу Китай-держави АСЕАН у ХХІ ст. Зокрема, Китай у регіоні має низку держав-союзниць – М'янма, В'єтнам та Лаос. У свою чергу, відносини з Філіппінами, Малайзією є напруженими, так як вони тісно співпрацюють зі США та протидіють Китаю у питанні ПКМ. Відзначимо, що незважаючи на присутню полярність у регіоні – Китай має ґрунтовну договірну базу з усіма державами ПСА. По-третє, взаємодія між державами ПСА та КНР у політичній сфері у форматі Регіонального форуму АСЕАН у межах якого у 2002 р. підписано Декларацію про поведінку сторін у Південно-китайському морі. Проте, основне питання взаємодії Китаю та АРФ – проблема ПКМ наразі не є врегульованою і перманентно загострюється, що ставить під сумнів ефективність механізмів АРФ у безпекових питання між державами ПСА та Китаєм.

5. Досліджено питання Південно-Китайського моря як об'єкт протидії у трикутнику інтересів країни АСЕАН-КНР-США. Територіальні протиріччя у ПКМ мають історичне підґрунтя і еволюціонують під впливом відстоювання Китаєм права на володіння 80% території. Проте відповідно до норм ЮНКЛОС, інші держави регіону – Тайвань, В'єтнам, Філіппіни, Малайзія та Бруней відстоюють право на володіння акваторією моря та ВЕЗ. Найвищий рівень конфліктогенності існує між Китаєм та Філіппінами, які виграли позов до Міжнародного арбітражного суду в Гаазі проти Китаю, рішення якого не виконується Пекіном. У свою чергу, Філіппіни є союзником США, які долучилися до конфлікту у ПКМ у 2009 р. і відстоюють право на вільне судноплавство. Така зміна риторики у субрегіоні ПКМ, яка перейшла на рівень взаємодії світових потуг КНР-США та їх конкурентної протидії, актуалізує питання, проявом чого стали ноти направлені США та державами АСЕАН до ООН проти дій Китаю у 2020 р. та дипломатичний скандал між Філіппінами та КНР у травні 2021 р. у якому Вашингтон виступив на стороні офіційної Маніли. Динаміка ситуації у ПКМ наразі є проявом зростання конфліктогенності у трикутнику держави АСЕАН-КНР-США у якому імовірноше держави регіону стануть заручниками механізму стримування та конкуренції між КНР та США.

6. З'ясовано спроби та перспективи врегулювання проблеми на сучасному етапі. Зокрема, процес врегулювання конфлікту на інституційному рівні, який відбувається у регіональному масштабі – форуми АСЕАН і глобальному – Міжнародний суд ООН в Гаазі. На регіональному рівні спроби врегулювати проблему поки не є досить продуктивними окрім підписання у 2002 р. Декларації про поведінку сторін у Південно-китайському морі на основі якої зараз тривають переговори щодо утворення Кодексу поведінки у ПКМ. На міжнародному рівні – позов Філіппін проти Китаю та у 2016 р. судом в Гаазі було винесено рішення щодо відхилення претензій Китаю на низку територій та його права на 80% акваторії. Щодо перспектив врегулювання ситуації у Південно-китайському морі, то останнім часом Китай після виголошення вердикту Міжнародним судом ООН не зменшує активності розвитку інфраструктури на

«своїх» островах, проте, намагається налагодити відносини з державами АСЕАН, залученими у конфлікт, використовуючи «м'яку силу». Наразі ситуація у ПКМ є нестабільною із все більшим залученням США, тому, конкуренція між Вашингтоном та Пекіном у ПКМ зростатиме і матиме наслідки для безпекового середовища АТР на довгострокову перспективу.

7. Розглянуто двосторонній та багатосторонній рівень економічної дипломатії Китаю у Південно-Східній Азії, а саме: 1) Китай активно долучається до інфраструктурних проєктів у державах регіону, які є найбільше наближеними до нього – М'янма, Лаос та В'єтнам; 2) Китай розширює кредитно-фінансову співпрацю з державами регіону; 3) створивши у 2010 р. зону вільної торгівлі з державами АСЕАН, Пекін у сфері двосторонньої торгівлі займає лідируючі позиції у регіоні; 4) важливим чинником китайського просування у торговельно-економічній сфері у регіоні є закладений фундамент часів фінансової кризи в Азії і зусилля, які доклав Китай для збереження фінансового ринку в регіоні. Офіційний Пекін використовує форуми АСЕАН як інституційний механізм АСЕАН досить ефективно. На інституційному рівні китайське співробітництво з АСЕАН втілюється у форматі АСЕН+3 та форуми АСЕАН-Китай. Зокрема, формат АСЕАН+3 до якого крім Китаю входять ще Південна Корея та Японія використовується Пекіном як стримування цих держав у співробітництві з ПСА. У свою чергу, форуми АСЕАН-Китай дозволяють Пекіну в економічній сфері «прив'язати» до себе держави регіону.

8. Визначено особливості «м'якої сили» Китаю у регіоні, що реалізуються, по-перше, у соціально-культурній сфері – діяльності Інститутів Конфуція у сфері освіти, Китайських культурних центрів та поширення медійної продукції Китаю у регіоні, що піднімає його імідж, а також сфері туризму. Відзначено активізацію Китаю у наданні гуманітарної допомоги державам ПСА у протидії пандемії COVID-19, що реалізується у форматі так званої «маскової дипломатії» та «дипломатії вакцин» зі сторони Китаю як на двосторонньому рівні (надання безкоштовно допомоги та вакцини державам-союзникам), а також на багатосторонньому рівні у форматі АСЕАН+3 з метою утвердження

позитивного іміджу у регіоні та всебічній реалізації концепції «спільноти єдиної долі». Важливим є фактор китайсько-американської протидії у ПСА, який Китай намагається останнім часом нівелювати, використовуючи «дипломатію вакцин».

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати магістерської роботи:

Статті в наукових виданнях

1. Тихоненко І. В., Євтушенко В. І. Еволюція питання Південно-китайського моря у трикутнику інтересів Китай-держави АСЕАН-США // Старожитності Лукомор'я. 2020. № 3 (3). Листопад-Грудень. С. 79-90. URL: <http://www.lukomor.mosk.mksat.net/index.php/lukomor/article/view/38/33>

Матеріали і тези конференцій

2. Євтушенко В. І. Політичний діалог Китай-держави АСЕАН у епоху «Сі Цзиньпіна»: case study 2020 // Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 177-180.

3. Євтушенко В. І. Підходи держав АСЕАН versus позиція Китаю щодо врегулювання проблеми Південно-Китайського моря // «Могилянські читання-2020»: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: XXIII Всеукр. наук-практ. конф.:тези доп. Міжнародні відносини та світова політика, Миколаїв, 16-20 листоп. 2020 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. С. 28-31.

4. Євтушенко В. І. Форуми АСЕАН як інструмент китайської економічної дипломатії у регіоні Південно-Східної Азії // Матеріали VI Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Світ і Україна у дзеркалі історії» : збірник наукових праць (27 листопада 2020 р., м. Северодонецьк) / За ред. Поркуян О.В., Фомін А.В., Бровендер Ю.М., Литвиненко Р.О., Тригуб О.П. та ін. – Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. С. 60-64.

АНОТАЦІЯ

Євтушенко В. І. Регіон Південно-Східної Азії у зовнішньополітичній стратегії Китайської Народної Республіки. – На правах рукопису.

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

Регіон Південно-Східної Азії є пріоритетним у зовнішньополітичній стратегії Китаю, яка реалізується за допомогою «жорсткої сили» та «м'якої сили». Основою зовнішньої політики Китаю у регіоні є концепція розбудови «спільноти єдиної долі», а також ініціатива «Пояс і шлях», які вже наразі активно реалізуються Китаєм. Китай розвиває відносини з державами Південно-Східної Азії на двосторонньому рівні, а також у багатосторонньому форматі в межах Асоціації держав Південно-Східної Азії.

Проблема Південно-Китайського моря стає проявом «жорсткої сили» Китаю, а також загострює питання безпеки у регіоні зважаючи на вплив США. З метою підвищення рівня вагомості у регіоні, Китай використовує «м'яку силу» – економічну дипломатію та культурно-гуманітарну взаємодію, що стають інструментом «підпорядкування» держав-регіону політиці Пекіну. Автор наголошує, що на сучасному етапі, у зв'язку із всесвітньою пандемією COVID-19, держави АСЕАН є об'єктом «маскової дипломатії» та «дипломатії вакцин» зі сторони Китаю.

Ключові слова: Китай, Південно-Східна Азія, АСЕАН, Південно-Китайське море

SUMMARY

Yevtushenko V. I. The region of Southeast Asia in the foreign policy strategy of the People's Republic of China. – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «master». Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2021.

The Southeast Asian region is considered as a priority vector of China's foreign policy strategy, which is implemented through "hard power" and "soft power". The

basis of China's foreign policy in the region is the concept of building a "community of common destiny", as well as the Belt and Road initiative, which is already being actively implemented by China headed by Xi Jinping. China is developing relations with the countries of Southeast Asia on a bilateral level, as well as in a multilateral format within the Association of Southeast Asian Nations.

The South China Sea problem is becoming a manifestation of China's "hard power" and being a background of security issues in the region that form a tension in the format of China-ASEAN-US in the region. In order to increase the influence in region, China uses "soft power" instruments – economic diplomacy, cultural and humanitarian cooperation, which become an instrument of "subordination" of the countries of the region to Beijing's policy. The author stressed that at the present stage, in connection with the global COVID-19 pandemic, ASEAN states are the object of "mask diplomacy" and "vaccine diplomacy" on the part of China.

Key words: China, Southeast Asia, ASEAN, South China Sea dispute.